

danje naočnike in sedel za mizo. Po končanem obedu izvleče iz žepa gospodovo veliko ruto, za ruto tobačnico in pokljuka zraven kašljaje po tobačnici. Kot bi trenil, so bili vsi štirje mucki pri njem v sobi in zavzeli svoje navadne prostore okrog gospoda Tonča, misleč, da so gospod Matija. Škodoželjno se zasmeji gospod Tonč, ko jih vidi vse štiri ljubeznivo okrog sebe štrigati z repci; enega za drugim prime in posmuka vse v vrečo, katero dobro od zgoraj zaveže. Nobeden se ni niti najmanj ustavljaj, trdo prepričani, gospod Matija se gotovo ne bodo spozabili nad njimi.

Ko jih je imel pred seboj zavezane v vreči, vzame vitko palico in vušk, vušk po mačkih; siromaki so sicer drapali po vreči in se drli, pa nihče jim ni prihitel na pomoč. Zdaj pa zdaj se je še gospod Tonč oddahnil, potolkel po tobačnici, zakašljaj, obrnil vrečo še na drugo stran in z nova začel udrihati s palico po muckih. Sčasoma pa je pričela že tudi njega roka boleti, praskati ga je že začelo po grlu vsled prisiljenega kašljanja in odvežal je vrečo, iz katere so se vsuli mucki. Zbrali so se zadnje moči in brrr, brrr so jo udrli skozi vrata čisto zmešano, nič več v vojaškem redu; ubogi zastavonoša pik jo je zadnji smodil s povešenim repom za drugimi, menda jih je že najbolj dobil. Hudomušni gospod Tonč je bil prav zadovoljen s svojim dosežanim uspehom, vendar je bil še-le na pol poti. Končni uspeh bi se naj še-le pokazal, ko se bodo pravi gospod Matija vrnili.

Cez štiri dni pripeljali so se tudi gospod Matija proti večeru domov. Gospod Tonč jih je šel pozdravljat že k vozu. Gospod Matija so se zadovoljno smejali, stopaje z voza, in podali roko gospodu Tonču, rekoč: „Ha... ha... gotovo ste dobro gospodarili doma.“ Tudi štirje mucki so prišli s postrežnico, pozdravljaj g. Matija. Gospod Matija pa so samega veselja, da zopet vidijo svoje ljubljence, vzeli tobačnico, potrkali po njej, in med navadnim kašljanjem ponudili gospodu Tonču. Komaj pa mačje zverine zaslišijo gospoda Matije kašel, uberejo jo eden za drugim. Navihani gospod Tonč se je tako smejal, da še snofati ni mogel; gospod Matija pa so žalostno gledali za mucki, ne vede, kaj to pomeni. Ko se je pa pri večerji ta pobeg muckov zopet ponovil, začeli so gospod Matija že nekaj sumiti, ker so pa bili tisti večer dobre volje, pomlajeni vsled novih zob, vprašali so gospoda Tonča: „No, no, le povejte gospod Tonč, kaj ste pa napravili z mojimi mucki, da se me sedaj tako boje?“ Med smehom jim razodene gospod Tonč, kako je s palico preganjal hudobca iz njih. Tisti večer so se gospod Matija še sicer smejali, ker so bili židane volje, vendar gospoda Tonča je doletela že na tem svetu kazen za pretep. Gospod Matija so mu namreč kot plačilo za to šalo odtegnili slastne klobasice, s katerimi se je doslej gostil gospod Tonč vsako popoldne ob starih. Toda tudi maščevanje gospoda Matije nad gospodom Tončem jim ni prineslo zaželjene sprave z mucki; če se pa boče sovražno razmerje med gospodom Matijem in mucki v prihodnosti izboljšalo, bodem že še pravočasno poročal.

Plemenito maščevanje.

(Napisal Vekoslav).

Bilo je lepega jesenskega dne. Mlad mož je stal pred železno ograjo vile „Fortuna“ in se oziral boječe navzgor proti hodniku. Njegova obleka in čevlji so bili zaprašeni. Na hodniku je sedela mlada gospa, ob koje strani se je igral mlad deček, čigar obleka je kazala na premožno družino. Velik pes je ležal na tleh in raztezal svoje ude v solnčni toploti. Mlad mož je malo postal, potem pa v hipnem premisleku odprl železne duri in vstopil na dvorišče.

„Vaša milost“, je začel boječe.

„Nič, nič!“ je rekla gospa razburjeno, „odidite takoj!“

Potnik nadaljuje: „Mislim sem, za božjo voljo, prositi vsaj za kosček kruha. Silno sem lačen; dela iščem!“

Gospa je vstala. „Proč od tod!“, je dejala jezno. „Tukaj ne trpih potepuhov! Idite! Karo je hud. Če stopite še samo za korak bliže, odpnem mu verigo in izgubljeni ste. Proč torej!“

Pes je cvilil in se hotel oprstiti, da bi skočil na nadležnega tučca. Gospa stopi k njemu in položi roko na verigo: „Samo še trenotek“, dejala je razburjeno, „in izpustim ga. S potepuhi naredimo kratko!“ Ubožec ni odgovoril nič. Obrnil se je in zapustil vilo. Srce njegovo pa se je krčilo divje bolesti. „In če bi potrebovali kedaj moje pomoči“, je rekel, obrnivši se proti vili, „in bi me prosili, kakor jaz danes vas!“ Dvignil je desnico kakor k prisegi in se vrgel na tla, da bi si pokrtil žalostno obličje.

Nikdar bi ne bil beračil, in sklenil je, to nikdar več storiti, akoravno bi moral na cesti gladu umreti. Njega rokodelstvo, dasiravno je pridno delal, mu ni prineslo nikakih prihrankov. Svojo staro oslepelo mater je preskrboval, in sedaj je moral še bratovega otroka, kateremu je umrl oče. Delavnica, v kateri je delal, se je opustila, in od istega časa ni imel dela. Tedaj je izvedel, da v nekem trgu lahko nekaj zasluži; torej se napoti tje peš. A ker je bila pot daljna, so se čevlji kmalu raztrgali in tudi živež je bil pri kraju. Nikjer še ni beračil, kakor tukaj pri premožnih in še tukaj so mu prošnje odbili. In kako trdostopni so ti ljudje! Lenuh, potepuh, so ga nazvali! To ga je v srce bolelo.

Gospa je šla v hišo. Bila je sama doma in na služkinjo se ni zanesla, kajti ta je bila boječa. Pred kratkim se je prigrdil v bližini roparski umor, o katerem se je govorilo, da so ga učinili popotniki, in tega se je mlada gospa bala. Od tistega časa so se

jeli ljudje ogibati vsakega brezdelneža. In vendar si je gospa predbacivala, da je menda ravnokar odišla mu prosilec delala krivico. Če bi bil v resnici pomoči potreben človek, mislila si je, bi bilo trdo od mene, da sem ga odpodila. Pa spomin na umor in na obljubo, ki jo je dala možu, da ne pusti nobenega k hiši, jo je pomiril.

Kmalu se je umirila, kajti tudi hlapec se je vrnil domov, da bi jo odpeljal proti kolodvoru. Čakat soproga. Kako hitro je šlo to in kako ponižno so jih pozdravljali ljudje! Samo en pogled je spremljal voz jezno. Bil je pogled ubogega, pomoči prosečega tučca. Tudi on je stopal za vozom, toda ne več pomoči proseč in ponižno, ampak jezno in trdno. Glad ga je že čisto izmučil, toda ni se zmenil za to, ampak jezno je ponavljaj pred se svojo prisego. Deček v vozu pa je opazil tučca in dejal: Glej mati, tam gre človek, katerega si ti odpodila od hiše. Otrokovo govorjenje je mater bolelo.

Pot proti kolodvoru je bila med železnično progo in bregom, tako, da je preostajala za postajo le ozka dolina. Tukaj je bila vožnja silno nevarna.

Gospa je vodila konja vedno le po isti poti. Vozila je radi varnosti prav počasi, tako, da jo je mož, katerega je imenovala prej potepuha, prav lahko prehitel. V gozdu se je vsedel na kamen, da bi pustil voz mimo. Tedaj se je začel močen žvižg bližajočega se vlaka.

Radi nenavadno močnega žvižga se je konj splasil, se vspel kvišku in v divjih skokih je šlo sedaj proti železnični progi. Nevarnost je bila, da pride voz pod vlak.

Mož na kamenu je to zapazil. Gospa, kateri so ušli vajeti iz rok, je v smrtnem strahu prišla otroka. Preko kamena je bila sedaj pot proti pogubljenju. Zapazila je sedaj moža, ki ga je odpodila prej preko praga in ga imenovala lenuha.

„In če bi potrebovali kedaj moje pomoči, kakor jaz zdaj!“ tako se je tedaj zarotil. Kako hitro je uslišalo nebo kletev ubožca!

Toda čudo! Zdaj, ko se je približal trenotek, da se maščuje, odbežal je nakrat črni srd maščevanja iz njegovega srca, čut ljubezni do bližnjega ga je prešinil. Hitro skoči k vozu, obdrži konja in zakriči: Izstopite, moje moči pešajo! Gospa je ubogala, skočila z otrokom z voza in se zgrudila na tla...

„Kje je voz s konjem in kje rešitelj, katerega bi s polnimi rokami obdarila!“ Tisti ubožec, katerega je tako kruto odpodila, se je pa nad njo tako plemenito maščeval!

Vlak je oddrdral, in na postaji so izstopali potniki, med njimi tudi trgovci N. iz mesta — mrzlično je objel svojo soprogo.

„Si nepoškodovana, draga, in dete tudi. Čudež! Velik čudež!“ dejal je trepetaje.

Mlada gospa ni odgovorila, samo iskala je z očmi po ubogem popotniku, da bi ga prosila odpusčenja. — Tedaj prinese čvetero krepkih mož na nosilnici krvavo truplo. Bilo je grozno razmesarjeno.

„Oh Bog! vzdihne gospa pri pogledu na mrtvega potnika, „kako krivico sem ti storila. Pognala sem te lačnega od hiše, hotela sem spustiti celo psa nad te, samo zategadelj, ker si prosil, a sedaj si zato še življenje žrtvoval za-me.“

Potnik je namreč tik pred progo zgrabil konja, da je gospa izstopila, a konj je vrgel nesrečnega pod vlak. Ta mož se je plemenito maščeval!

Res! Mnogokrat bije pod zazneno srajco plemenitejšee srce, kot pod svilen obleko!

Pripovedka o strahu.

(Priobčil Januš Golec).

Sv. Gore! Kje je pač ta kraj? Menda brezpotrebno vprašanje, saj ga pozna vsak od prvega Prieka do zadnjega rusastega Hrvata; vsak ve, da so sv. Gore velika Marijina božja pot na Spodnjem Štajerskem blizu Sotle. Prijazna in velika romarska cerkev te že od daleč pozdravlja in nehoti šepeta, da na tem prijaznem hribu kraljuje „Kraljica nebes in zemlje“, ki posluša in uslišuje že skozi stoletja ponižne prošnje pobožnih vernikov. Kedaj da se je ta romarska cerkev pozidala, koliko oltarjev ima, kako je poslikana, vsega tega ti ne bodem razkladal, dragi bralec, kajti vse to je že popisal mož, ki ima nekaj več v glavi, nego jaz? Objavil je ta mož na dolgo in široko zgodovino svetišča, opisal vse stavbe na romarskem hribu, priobčil tudi vse pripovedke, ki mu jih je zaupal svetogorski mežnar Cenek; samo na eno je pozabil, ne vem, ali mu je Cenek ni povedal, ali pa že nima prave zgodovinske podlage? Kratko malo, da se ne pozabi da prigradba povedati, ti jo hočem jaz ravno tako, kakor sem jo na lastna ušesa čul od Ceneka, že dolgoletnega cerkovnika na sv. Gorah.

Strah je v sredi votel, okoli in okoli ga pa ni nič, tako so mi večkrat pravili moj oče, ki še sedaj prav nič ne verujejo v strahove. Na sv. Gorah pa, in sicer v cerkveni hiši, ki te prva pozdravi, ako po hribu prideš na prvo ravnino, na kateri ob času shodov stanujejo duhovniki, baje straši, in pravilo mi je o tem strahu že več verodostojnih prič. Jeli je ta strah tudi enak ali pa vsaj podoben onemu, ki ga moj oče še sedaj označujejo, da je namreč v sredini votel, okoli in okoli ga pa nič ni, tega nikakor ne bodem trdil? Ne gre se namreč pri tej pripovedki, ki ti jo hočem povedati, za ta strah v cerkveni hiši, ampak za onega v Boštjanovi kapelici na vrhu gore, tipk romarske cerkve kakih pet minut v hrib od že omenjene, strahov polne cerkvene hiše. Ta kapelica sv. Boštjana je žalibog dandanes zapuščena; eden, in sicer

prvi del, če začnemo z glavnimi vrati, služi kramarjem in kafetarcam v shrambo, v drugem, v katerem je tudi ena postelj, si pa ob času shodov ponoči preteguje Cenek od romarskih bolh opikane noge in ude. Ravno ta drugi prostor je za našo povest velevažen.

Leta... številke sem že pozabil, pač nisem bil nikdar v zgodovini prav dobro podkovan, so se nekaj pokvarile orgle na sv. Gorah. Dobili so mojstra, da bi jih popravil, ne vem že od kod, morda celo iz Dunaja, ker je bil trd Nemeč kot svetogorske skale, in imel seboj pomočnika tudi nemške krvi. Po dnevi je ta mojster popravljaj orgle, po noči pa spal s pomočnikom, ki ga je zval za Mihelna, v že omenjeni Boštjanovi kapelici. Cenek, sedaj mežnar na sv. Gorah, bil je tedaj še mlad in neoženjen, pa navihani in poln muh, kakor še sedaj, dasiravno je že v letih. Stanoval je Cenek pri svoji materi v mežnariji, tudi kakih pet minut pod cerkvijo. Ko je prišel ta nemški mojster popravljaj orgle na sv. Gore, pomagal mu je tudi Cenek pri delu, seveda kolikor je pač znal. Pogovarjali so se o raznih rečeh, gotovo po nemški. Tudi Cenek ni hotel pustiti Nemeču zadnje besede, in v svoji nemščini, saj je bil menda vojak, ker je še sedaj zdrav in krepek, razkladal je temu mojstru in pomočniku, da straši na tem znamenitem hribu. Nemeč ga je debelo gledal pri tem pripovedovanju, skimoval z ramami; najbrž je imel iste pojme o strahu, kot moj oče, in rekel po temeljitem preudarku: „Jaz se že ne bojim, če bi prišlo tudi dvajset ta hudih prav toplih iz pekla nad mene.“ Tako Tomažev govorjenje, in še povrh iz nemških ust, užalilo je tudi gorskega Ceneka tako, da se je premagoval celi dan in ni nobene več znil, ampak vedno tuhtal, kako bi plačal neverjetnega Nemeča. Proti večeru se mu je že posvetilo nekaj v glavi, kajti zasmejal se je kar na lepem, pogladil se zadovoljno po glavi in zamrmral sam s seboj, gotovo slovenski: „Tako bom napravil; nimaš še ne Cenek same ajdovščice v glavi, kakor ti mati večkrat očitajo.“

Stemnilo se je kmalu, kajti o Martinovem je itak kmalu noč. Tudi naši delavci pri orglah so nehali z delom, ko je legel mrak na goro; mojster in pomočnik sta se potegnila v Boštjanovo kapelico, Cenek pa domov k materi. Hudomušni Cenek je kmalu povečerjal, kar so mu mati pripravili, smuknil skozi hišna vrata v kamro in tam zbral dve najbolj težki verigi, skril jih je skrbno pod suknjo in hajdi ž njimi na goro k Boštjanovi kapeli. Prišedši na vrh, pogleda skrbno skozi okno v izbo, kjer sta stanovala mojster in pomočnik. Nista še spala, imela sta luč, in ker je bilo tudi precej hladno, sta si kurila v železni peči. Pomočnik je že ležal v postelji, mojster pa je bosonog in v samih hlačah se grel pri peči in puhaj iz pipe. — Gotovo se bode tudi stari kmalu vrgel v posteljo, ker že pomočnik kima, si je mislil Cenek; potem pa, ko bosta oba dreto vlekla, bodem pa poskusil z dvajsetimi zlodji. Toda čakal... in čakal je Cenek, mrzel veter je bil čez hrib, zeblo ga je že do kosti, stari mojster pa je še vedno pušil, krilil ter kvantal nekaj proti pomočniku, ki je že odpiral trudne čeljusti, da se je že veliki Cenek bal za svojo kožo.

Bilo je že okoli enajste ure ponoči, ravno tedaj, ko se razlezejo strahovi po zemlji, pa stari je še vedno krilil z rokami, pljuval, da je kar ropotalo, in kadil iz pipe. Tako pozno je pa tudi Cenka potrpežljivost minila, tresel se je že kot kužek od mraza, pograbil je jezno svoje verige ter jih vlekel enkrat počasi okrog kapelice, tako, da so glasno rožljale po kamenju. Ko jih privleče zopet do okna, pogleda skozi in vidi, kako je stari že odložil pipo, pazno poslušal, pomočnik pa se je že od strahu pokrtil odejo čez glavo. — Vleče v drugič Cenek verigo okrog kapelice, ni še prišel do polovice, kar zavpije mojster z nezanskim glasom: „Mihl!“ Kakor blisk plane tudi pomočnik iz postelje in oba, kakor sta bila, bosa in napol oblečena, v vdereta skozi vrata in v divjem diru po ostrom kamenju navzdol proti mežnariji.

Brž ko Cenek zapazi, kakšen strah da je povzročil, vrže urno verige v grmovje in po krajšem potu odkuri kakor hitro mogoče proti domu. Tiho se splazi na škedenj v svoje ležišče in jame prisiljeno smrčati. Kmalu za njim prideta tudi mojster in pomočnik, ter jameta divje biti po mežnarijskih vratih, kričoč: „Mežnarca, za božjo voljo, odprite!“ Bable se res prebudi in spusti strahopetca v sobo. Siromaka, komaj sta se oddahnila in bleđih obrazov pripovedovala materi mežnariji o groznem strahu okrog Boštjanove kapelice. Obtočila sta si na begu boste noge tako ob ostrom kamenju, da jima je moral drugi dan Cenek v St. Petru kupiti copate, ker čevljev nista mogla obuti vsled ran.

Uboji Nemeč si je menda odslej zapomnil, kaj je dvajset ta hudih, ko je v copatah zapuščal sv. Gore in sploh slovensko zemljo. Gorskí Cenek pa še sedaj rad pripoveduje, kako je izplačal tega nemškega bahača.

Bogatini.

(Božična dogodbica — R. Bende).

Bilo je tisti dan pred Božičem. Počasi, kakor da se loči nerado od ljubkih sel in prijaznih vasic, se je bližalo solnce snežnim vrhovom. Še en sladek in ljub pogled, še en poljub mrzlim, ledenim skalam, in zablestela je snežna odeja. Potem je bilo vse kakor mrtvo, samo zapad je žarel, kakor bi ga kdo napolnil s krvjo. Lahnih korakov je stopal skozi dolino mrak in božanstveni mir ga je spremljal. Preko snežne planjave so zapeli zvonovi svojo večerno pesem, in slišala so jo bedna sela in vasi in sleherni je